

Філософія

УДК 004.9:17

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.16253319>

Вплив метавсесвіту на трансформацію етичних норм у суспільстві

Чебан Оксана Михайлівна,

кандидат філософських наук, доцент,

завідувач кафедри суспільно-гуманітарних наук,

Одеський державний аграрний університет, м. Одеса, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-7271-1704>

Мельник Ольга Євгенівна,

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії і суспільних наук,

проректор з науково-педагогічної роботи та соціального розвитку,

НУ «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна,

<https://orcid.org/0000-0003-3094-6123>

Коннова Ніна Олексіївна,

кандидат філософських наук, доцент кафедри міжнародних відносин,

політичних наук і практичної філософії, Харківський національний

економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-7096-7714>

Прийнято: 29.06.2025 | Опубліковано: 21.07.2025

Анотація. Стрімкий розвиток метавсесвіту як інтерактивного цифрового середовища, що поєднує віртуальну реальність, імерсивні технології та соціальну взаємодію, зумовлює необхідність глибокого переосмислення етичних норм у суспільстві. Віртуалізація щоденного досвіду, множинність цифрових ідентичностей та алгоритмізація взаємодії формують нову моральну парадигму, що потребує теоретичного осмислення та практичного спрямування. У цьому контексті особливого значення набуває дослідження трансформації етичних орієнтирів, що виникають у цифрових реальностях. Мета статті – проаналізувати трансформацію етичних норм у контексті розвитку метавсесвіту як інтерактивного цифрового середовища, що поєднує елементи віртуальної реальності, імерсивних технологій та соціальної взаємодії. Дослідження також спрямоване на усвідомлення змін, що відбуваються під впливом віртуалізації повсякденності та цифровізації ідентичності. Застосовано міждисциплінарний підхід із залученням етичного, філософського, соціокультурного та інформаційного аналізу. Методологічною основою є порівняльний аналіз, структурно-функціональний метод та інтерпретація цифрових практик через призму моральних категорій. У результатах з'ясовано, що формування етичних норм у метавсесвіті характеризується підвищеною варіативністю, залежністю від алгоритмів та умов конкретної платформи. Виокремлено особливості цифрової ідентичності, яка у віртуальному просторі набуває багатовимірності й анонімності, що призводить до редефініції таких понять, як відповідальність, приватність, емпатія. Здійснено порівняльний аналіз етичних категорій у традиційному соціумі та метавсесвітньому середовищі, що виявив якісні зрушення в ставленні до моральних норм і нормативів. Унаслідок цього сформовано модель етичного співіснування, що враховує індивідуальний, комунікативний та технологічний рівні впливу. У висновках підсумовано, що зміна етичного ландшафту в умовах метавсесвіту є не лише

викликом, а й можливістю для формування нової системи моральних координат. Розроблена модель етичного співіснування може слугувати основою для формулювання практичних рекомендацій щодо регулювання поведінки користувачів у цифрових середовищах. Результати дослідження мають важливе теоретичне та практичне значення для етики, соціології, цифрової гуманітаристики та політики цифрової безпеки.

Ключові слова: цифрова етика, віртуальна ідентичність, моральна відповідальність, соціальні трансформації, цифрова взаємодія, етичне співіснування, мораль, етика.

The impact of the metaverse on the transformation of ethical norms in society

Oksana Cheban,

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Social and Humanitarian Sciences, Odesa State Agrarian University, Odesa, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-7271-1704>

Olga Melnyk,

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of Philosophy and Social Sciences, Vice rector for Scientific and educational work and social development, Chernihiv Polytechnic National University, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-3094-6123>

Nina Konnova,

PhD in Philosophical Science, Associate Professor of the Department of International Relations, Political Science and Practical Philosophy, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-7096-7714>

Abstract. *The rapid development of the metaverse as an interactive digital environment that combines virtual reality, immersive technologies, and social interaction necessitates a profound rethinking of ethical norms in society. The virtualization of everyday experience, the multiplicity of digital identities, and the algorithmization of interaction are forming a new moral paradigm that requires theoretical reflection and practical guidance. In this context, the study of the transformation of ethical guidelines that arise in digital realities is of particular importance. The purpose of the article is to analyze the transformation of ethical norms in the context of the development of the metaverse as an interactive digital environment that combines elements of virtual reality, immersive technologies, and social interaction. The study also aims to understand the changes taking place under the influence of the virtualization of everyday life and the digitalization of identity. An interdisciplinary approach was used, involving ethical, philosophical, sociocultural, and informational analysis. The methodological basis is comparative analysis, the structural-functional method, and the interpretation of digital practices through the prism of moral categories. The results show that the formation of ethical norms in the metaverse is characterized by increased variability and dependence on algorithms and the conditions of a particular platform. The peculiarities of digital identity, which in virtual space acquires multidimensionality and anonymity, leading to the redefinition of concepts such as responsibility, privacy, and empathy, are highlighted. A comparative analysis of ethical categories in traditional society and the metaverse environment was carried out, revealing qualitative shifts in attitudes toward moral norms and standards. As a result, a model of ethical coexistence has been formed that takes into account individual, communicative, and technological levels of influence. The conclusions summarize that the change in the ethical landscape in the metaverse is not only a challenge but also an opportunity to form a new system of moral coordinates. The developed model of ethical coexistence can serve as a basis for formulating practical recommendations for regulating user*

behavior in digital environments. The results of the study are of great theoretical and practical importance for ethics, sociology, digital humanities, and digital security policy.

Keywords: *digital ethics, virtual identity, moral responsibility, social transformations, digital interaction, ethical coexistence, morality, ethics.*

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток метавсесвітів як інтегрованих цифрових середовищ, що поєднують віртуальну реальність, штучний інтелект, алгоритмічне управління та соціальну взаємодію, зумовлює появу низки нових викликів у сфері етики. Етичні норми, сформовані в умовах матеріального, фізично відчутного соціуму, дедалі частіше виявляються недостатніми або навіть нефункціональними в контексті віртуального середовища. Це спричиняє появу етичного вакууму, де традиційні уявлення про відповідальність, автономію, приватність та міжособистісні відносини потребують значної трансформації.

Особливої актуальності набуває питання формування нової системи моральних координат, здатної відображати зміну структури комунікації, природи цифрової ідентичності та соціального конструювання реальності. Проблема етичного співіснування в умовах метавсесвіту стає міждисциплінарним викликом, який об'єднує філософію, етику, інформаційні технології, право та соціологію. З огляду на це, дослідження впливу метавсесвіту на трансформацію етичних норм набуває особливої важливості як у теоретичному аспекті – для глибшого розуміння нових реалій людського буття, так і в практичному – задля формування цифрової культури, етичного регулювання та розробки нормативно-правових засад цифрової взаємодії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливість дослідження впливу метавсесвіту на трансформацію етичних норм у суспільстві зумовлена стрімким розвитком цифрових технологій, що кардинально змінюють форми

комунікації, освіти, культури та ідентичності. У контексті віртуалізації соціальних процесів виникає необхідність осмислення нових моральних викликів, що постають перед особистістю й суспільством.

На ролі метавсесвіту в переосмисленні музейної справи як інструменту цифрового розвитку, де цифровізація сприяє інклюзії та збереженню культурної спадщини в умовах воєнних загроз, акцентують В. Орищук та Н. Ларіна [1]. Деструктивний і водночас революційний характер метавсесвіту для туризму, який трансформує етичні засади взаємодії споживача та цифрового простору, обґрунтовують Д. Бухаліс та співавтори (D. Buhalis et al.) [2]. Багатогранність впливу метавсесвіту на освітній процес демонструють С. Чжан та колеги (X. Zhang et al.) [3], акцентуючи на необхідності розробки нової методології педагогіки віртуального середовища.

Соціально-філософський аналіз віртуальної реальності як виклику для класичних уявлень про соціальність, ідентичність та відповідальність здійснює О. О. Штепа [4]. Правові загрози, зумовлені кримінальними діями в метавсесвіті, аналізують О. Костенко та інші (O. Kostenko et al.) [5]. На естетичному як чиннику формування нової української ідентичності, що в метавсесвіті набуває інтермедіального та ігрового характеру акцентує В. Піщанська [6].

Постмодерністське філософування про віртуальність, що формує нову антропологію цифрової доби, досліджує С. Веремейчик [7]. Вплив віртуальної реальності на людське буття аналізує Ю. Огороднійчук [8], виокремлюючи граничні стани морального вибору та автентичності в цифровому просторі.

Розрізнення понять віртуальної, доповненої та змішаної реальності, що є важливою методологічною основою для етичної класифікації видів взаємодії в цифровому середовищі, пропонує В. Волинець [9]. Концепцію цифрової ідентичності в метавсесвіті, що зумовлює нові норми персональної автономії

та етичної відповідальності розглядають С. Вонг (S. Wang) і В. Вонг (W. Wang) [10].

На загрозах deepfake-технологій, які створюють ризики маніпуляцій, викривлення реальності та моральної девальвації інформації у віртуальних комунікаціях, наголошують С. Тарік та співавтори (S. Tariq et al.) [11]. Кейс університетського кампусу в метавсесвіті як інструмент соціального блага, що дає змогу трансформувати освіту відповідно до етичних принципів рівності та доступності, презентують Г. Дуан та колеги (H. Duan et al.) [12].

Правові перспективи регулювання застосування аватарів та штучного інтелекту, що прямо корелює з проблемами автономії, відповідальності та справедливості, досліджують О. В. Костенко та В. В. Маньгора [13]. На впливі штучного інтелекту на етичні засади наукових досліджень акцентують Р. Бердо та інші [14]. Ретроспективний аналіз розвитку освітніх технологій у метавсесвіті здійснює Н. Кушнір, зосереджуючи увагу на перспективах етичного супроводу цифрового навчання [15].

Отже, варто зазначити, що сучасна наукова думка активно досліджує потенціал метавсесвіту в освітній, культурній, правовій та соціальній сферах.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри зростання уваги дослідників до соціокультурного, освітнього та філософського потенціалу метавсесвіту, низка фундаментальних етичних питань залишається недостатньо дослідженою. Насамперед недооціненим є вплив множинності цифрових ідентичностей на концепт моральної відповідальності: в умовах віртуального середовища суб'єкт може діяти через аватари, псевдоніми або навіть алгоритмічно згенеровані образи, що ускладнює питання ідентифікації та відстеження етичної суб'єктності.

Крім того, алгоритмізація морального вибору, що передбачає делегування частини етичних рішень технічним системам, які керують поведінкою користувачів у віртуальному просторі, створює прецеденти

зміщення моральних критеріїв із гуманістичних на технократичні. Це зумовлює появу етичної нестабільності, де межі дозволеного визначаються не моральними нормами суспільства, а функціональністю платформи або бізнес-логікою її власника.

Окремої уваги потребує трансформація основних моральних категорій: згоди, емпатії та безпеки в середовищі, де тілесність, емоційна залученість та межа «присутності» радикально змінюються. Віртуальна взаємодія позбавлена багатьох природних сигналів, притаманних фізичному спілкуванню, що ускладнює формування автентичних етичних зв'язків.

У цих умовах відчутною є відсутність цілісної етико-філософської моделі, здатної охопити особливості цифрового співіснування в метавсесвіті. Саме ці аспекти становлять теоретичну нішу, яку має намір заповнити авторське дослідження. У роботі здійснюється спроба не лише виявити трансформації етичних уявлень, а й сформувати концептуальну базу для подальшого нормативного й практичного осмислення поведінки в умовах нової цифрової реальності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексне дослідження трансформації етичних норм під впливом розвитку метавсесвіту. Для досягнення мети сформульовано такі завдання:

- 1) визначити особливості формування етичних норм у цифровому середовищі метавсесвіту;
- 2) дослідити трансформацію традиційних етичних норм під впливом віртуальної реальності та імерсивних технологій;
- 3) запропонувати модель етичного співіснування в умовах метавсесвіту.

Зазначені завдання дають змогу не лише осмислити глибину етичних змін у цифрову епоху, а й створити методологічну основу для подальшого розвитку цифрової етики як окремого наукового напрямку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Початок ХХІ століття позначився стрімким розвитком цифрових технологій, що кардинально трансформують соціокультурне середовище. Метавсесвіт як одна з форм віртуального простору дедалі міцніше вплітається в повсякденне життя людини, змінюючи не лише комунікативні та пізнавальні практики, але й екзистенційні параметри її буття. Віртуалізація соціального простору створює множинність реальностей, у яких формуються нові моральні координати, що часто не збігаються з традиційними етичними нормами. Це породжує ситуацію моральної нестабільності, вимагаючи перегляду усталених уявлень про відповідальність, свободу дії та етичну автономію в умовах гібридного – фізичного й цифрового – буття. Особливої актуальності набуває питання адаптації особистості до імерсивних цифрових середовищ, де етична рефлексія стає не лише приватною, а й платформно-модульованою взаємодією [8, с. 83]. Отже, трансформація етичних норм у метавсесвіті є не лише результатом технічного прогресу, а й реакцією на зміну самої структури реальності, у якій формується новий соціальний досвід.

У контексті сучасної культурної динаміки, що супроводжується глобальними цифровими змінами, етична трансформація в метавсесвіті відображає не лише моральні зрушення, а й естетичні трансформації колективної свідомості. Поступова заміна глибоких національних естетичних орієнтирів цифровими шаблонами поведінки та комунікації створює загрозу поверхневості ціннісного вибору. Метавсесвіт, пропонуючи яскраві та візуально привабливі форми самовираження, підсилює тенденцію до комерціалізації етики, де моральні судження часто замінюються алгоритмічними оцінками «нормальності» в межах певної цифрової платформи. У такому середовищі особливо важливим є збереження естетичної й духовної ідентичності, здатної бути фундаментом морального стрижня особистості [6, с. 374].

Трансформація етичних норм у суспільстві під впливом метавсесвіту має розглядатися в тісному зв'язку з культурними змінами, де естетичне (як форма сприйняття й оцінювання дійсності) продовжує відігравати роль механізму морального фільтрування цифрового досвіду.

Стрімке проникнення цифрових технологій у повсякденне життя сформувало унікальне інформаційне середовище, що поступово перетворює соціум на віртуалізовану спільноту. Метавсесвіт як форма глибокої цифрової взаємодії акумулює ці трансформації, пропонуючи людині не лише нові способи комунікації, роботи та відпочинку, а й цілком нові типи реальності. Те, що раніше сприймалось як футуристичні абстракції – «віртуальна демократія», «віртуальні гроші» чи «віртуальна корпорація» – нині є повсякденними інструментами соціального функціонування. У цьому контексті поняття реальності перестає бути сталим, і межа між фізичним та віртуальним розмивається, що викликає глибокі етичні виклики [7, с. 3]. Зокрема, потребує оновлення розуміння соціальної відповідальності, свободи вибору та меж допустимої поведінки у віртуальних середовищах. Метавсесвіт трансформує не лише культурне середовище, а й моральну архітектуру сучасної цивілізації, створюючи нові форми суспільного буття, які вимагають філософського осмислення та етичного переосмислення.

У контексті стрімкого розвитку метавсесвітів як нових цифрових реальностей зростає потреба в глибшому осмисленні механізмів формування етичних норм, притаманних цим середовищам. Традиційні моральні уявлення зазнають трансформацій через специфіку віртуальної взаємодії, а отже потребують переосмислення в новій площині взаємин. У табл. 1 узагальнено основні аспекти, що визначають етичні установки та поведінкові реакції в середовищі метавсесвіту.

Таблиця 1

Виокремлення особливостей формування етичних норм у цифровому
середовищі метавсесвіту

Основні аспекти	Опис особливостей у метавсесвіті
Ідентичність	Множинна, змінна, часто анонімна. Людина може створювати кілька аватарів із різними рисами, що впливає на формування норм поведінки
Контекстність етики	Етичні норми залежать від платформи, віртуального простору, аудиторії – не існує єдиного «морального стандарту»
Соціальна взаємодія	Відбувається через аватари, віртуальні тіла – знижений рівень емпатії та тілесної відповідальності
Роль технологій	Штучний інтелект, віртуальні модератори, алгоритми визначають межі дозволеного – етика стає алгоритмізованою
Емоційна безпека та межі	Емоційна травма може виникати попри відсутність фізичного контакту – формуються нові запити до етичного захисту

Джерело: сформовано авторами на основі [3; 10; 8]

Узагальнення даних табл. 1 дає змогу виокремити п'ять основних чинників, що впливають на становлення новітніх етичних норм у метавсесвітньому середовищі. Ці чинники формують нову систему координат, у якій моральні орієнтири стають варіативними, контекстно залежними та технологічно зумовленими. Важливим висновком є поява гнучкої та адаптивної етики, що вже не є сталим універсумом, а швидше – відкритою системою, що корелює з поведінкою користувача та налаштуваннями цифрового простору.

Віртуальна реальність як елемент метавсесвіту відкриває потужні можливості для соціалізації особистості, зокрема в освітньому контексті. Її здатність створювати повністю імерсивні сценарії навчання дає змогу не лише засвоювати знання, але й переживати їх на рівні емоційної та тілесної присутності. Таке освітнє середовище формує нові когнітивно-емоційні патерни, які водночас впливають і на етичні уявлення особистості. Умовна «участь від першої особи» у складних історичних, медичних чи соціальних

симуляціях активізує нові форми емпатії, але водночас може притуплювати чутливість до реальності, стирати межі між уявним і реальним. Віртуальна соціалізація сприяє виникненню цифрових субкультур із власними нормами та цінностями, що не завжди узгоджуються з традиційними етичними системами [4, с. 137]. Таким чином, освітній потенціал метавсесвіту потребує не лише технологічного, а й морального контролю, оскільки він формує нову генерацію користувачів з іншим уявленням про відповідальність, справедливість і межі допустимого.

У сучасному цифровому контексті дедалі складніше провести чітку межу між фізичним та віртуальним світами. Змішана, доповнена та віртуальна реальність створюють багатовимірний простір існування, у якому суб'єктивне сприйняття реальності трансформується. Метавсесвіт як синтез цих технологій пропонує користувачеві не лише альтернативну реальність, а й змінює спосіб існування в ній: нові сенсорні досвіди, симуляції взаємодій, цифрове «Я» – усе це формує новий вимір буття. У таких умовах виникає етична амбівалентність: користувачі одночасно діють у матеріальній та цифровій реальностях, де поняття відповідальності, правди, автентичності та меж допустимого можуть відрізнятися. Це ставить під сумнів універсальність традиційних етичних норм, викликаючи потребу в етиці мультиреальності, де людина має орієнтуватися на моральні принципи в умовах постійної взаємодії з віртуальним середовищем [9, с. 233]. Нові форми реальності не лише розширюють межі досвіду, а й загострюють потребу в етичному переосмисленні принципів поведінки в цифровому просторі.

Імерсивні технології та віртуальна реальність спричиняють не лише зміну форм спілкування чи самоідентифікації, а й трансформують глибинні моральні категорії. Раніше усталені етичні норми зазнавали викликів цифровізації, унаслідок чого відбувається їхнє переосмислення або навіть

знецінення. У табл. 2 представлено порівняльну характеристику основних етичних категорій у контексті традиційної та метавсесвітньої реальності.

Таблиця 2

Трансформація традиційних етичних норм під впливом віртуальної реальності та імерсивних технологій

Категорія етичних норм	У традиційному суспільстві	У метавсесвітньому просторі
Приватність	Захист особистої інформації, тілесності	Розмитість меж між публічним або приватним, повна прозорість дій аватара
Відповідальність	Індивідуальна, юридична	Розмита, делегована аватару або спільноті
Моральна оцінка дій	Орієнтована на усталені цінності	Часто залежить від правил платформи або «етики спільноти»
Емпатія та співпереживання	Психофізична, через особистий контакт	Імітована, цифрова емпатія, аватарна міміка
Насильство та агресія	Обмежене правом, засуджене суспільством	Часто масковане під «ігрову поведінку», толерантність до віртуального насильства

Джерело: сформовано авторами на основі [4; 7; 11]

Аналіз даних табл. 2 свідчить про глибоку трансформацію змісту таких понять, як приватність, відповідальність, емпатія та межі дозволеного. Найбільші ризики пов'язані з розмиванням моральної відповідальності у віртуальному просторі та зниженням чутливості до емоційного болю іншої особи. Цифрове середовище, відповідно, є не лише каналом взаємодії, а й простором нових моральних експериментів, які вимагають переосмислення з боку суспільства, законодавців та розробників цифрових платформ.

Метавсесвіт як інноваційне середовище цифрового існування створює нові умови реалізації людських прав, потреб та соціальних цінностей. Зокрема, він сприяє формуванню інклюзивного простору, де усуваються перешкоди в доступі до освіти, культури, творчості та соціальної участі. У віртуальних

середовищах долаються обмеження, пов'язані з географією, фізичними особливостями, мовою чи навіть соціальним статусом. Можливість персоналізації аватарів та рівноправної участі в цифровій взаємодії сприяє побудові нових моделей етичної рівності та соціальної справедливості. У цьому контексті особливої актуальності набуває поняття цифрової етики гуманності, що проявляється в збереженні культурної спадщини, історичної пам'яті та естетичних цінностей у форматі 3D-моделей та віртуальних реконструкцій. Метавсесвіт надає можливість формування середовища, у якому гуманістичні цінності передаються не через абстрактні гасла, а завдяки інтерактивній участі користувачів у спільному цифровому просторі [15, с. 122]. Така етична перспектива свідчить про потенціал метавсесвіту як платформи для втілення філософії поваги, рівності та збереження сенсів у віртуалізованому світі.

Інтеграція метавсесвіту у сферу культури й освіти змінює не лише підходи до збереження й презентації спадщини, але й трансформує саму етичну взаємодію користувача з цифровими змістами. В умовах обмеженого фізичного доступу до культурних ресурсів, зокрема через воєнні дії чи глобальні кризи, віртуальні середовища стають гуманітарними просторами відповідального збереження сенсів. Метавсесвіт стимулює формування нової цифрової етики, що охоплює такі аспекти, як автентичність контенту, авторське право, емоційна безпека користувача, недопущення спотворень історії, а також розвиток моральної залученості до питань культурної спадкоємності [1, с. 75]. Отже, етика метавсесвіту постає не лише як інструмент моральної орієнтації, а як активний чинник формування цифрової громадянськості та стійкої культурної ідентичності.

З огляду на потребу гармонізації взаємодії віртуальних суб'єктів запропоновано модель етичного співіснування, що враховує багаторівневу природу взаємин у метавсесвіті. Ця модель має на меті сформувати основу для

усвідомленої цифрової поведінки, де узгоджуються інтереси користувача, цифрової спільноти та адміністраторів платформи. На рис. 1 візуалізовано основні елементи цієї системи та взаємозв'язки між ними.

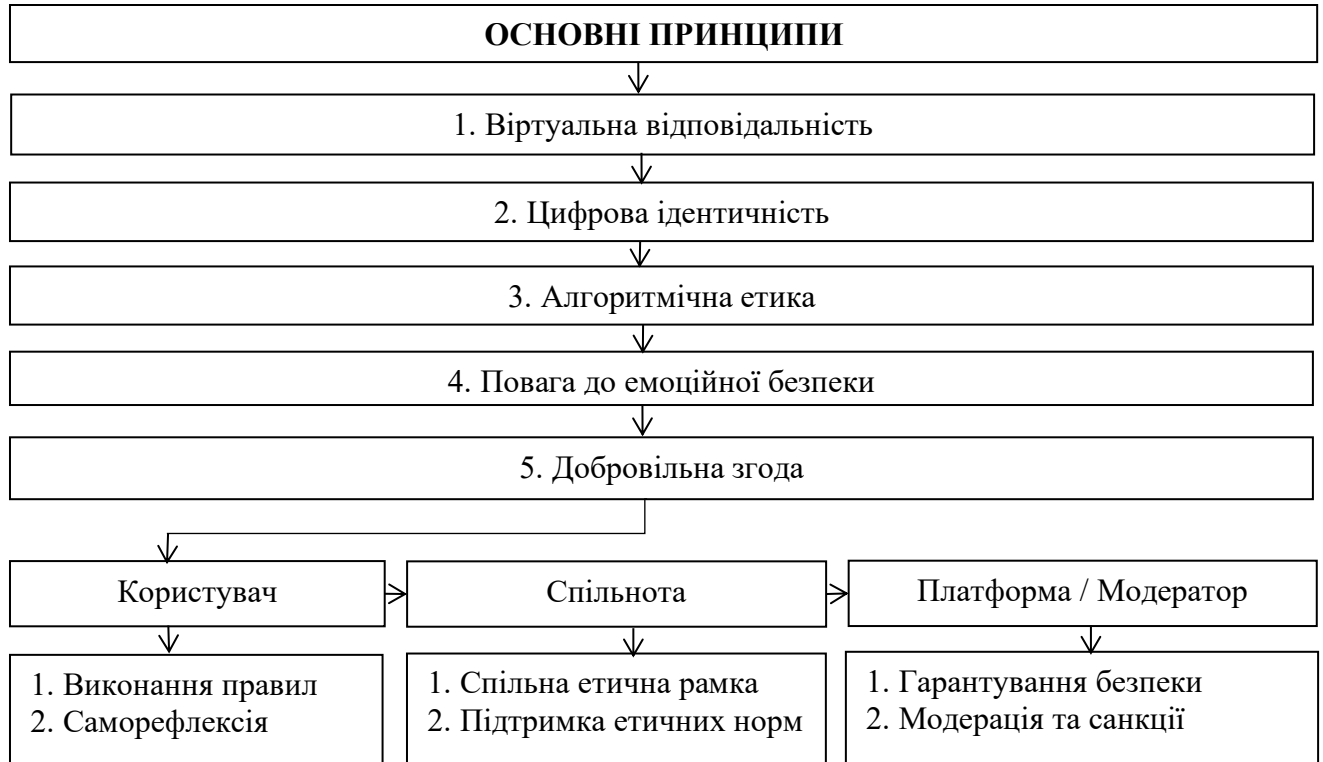

Рис. 1. Модель етичного співіснування в метавсесвіті

Джерело: власна розробка авторів

Представлена на рисунку модель демонструє, що етична поведінка в метавсесвіті не є лише особистою відповідальністю користувача. Вона вибудовується у взаємодії між трьома рівнями: індивідом, спільнотою та платформою. Успішне функціонування цієї моделі можливе лише за умови зворотного зв'язку, прозорих правил та спільної відповідальності. Ця модель підкреслює необхідність адаптації етики до динаміки цифрового середовища без втрати базових людських цінностей.

Аналіз наукової літератури показав, що метавсесвіт поступово формується як самостійна соціокультурна система, де комунікація, взаємодія,

навчання та бізнес інтегруються в єдиний тривимірний цифровий простір. На відміну від класичних соціальних мереж, тут користувач не лише обмінюється інформацією, а й занурюється в інтерфейс присутності, взаємодіє в режимі реального часу, формуючи спільноти на принципово новому рівні. Таке середовище зумовлює появу цілої низки етичних викликів: від питань безпеки персональних даних до дилем, пов'язаних із контентом, модерацією, алгоритмічними упередженнями та цифровою справедливістю. Інформаційна безпека стає етичною категорією, оскільки вразливість користувача в метавсесвіті має не лише технічний, а й моральний вимір – порушення приватності може мати глибокі особистісні наслідки. Окрім того, здатність метавсесвіту об'єднувати людей із різних куточків планети відкриває нові горизонти для інтеркультурного діалогу, але водночас ставить під сумнів уніфікованість моральних норм. Етика в умовах метавсесвіту стає полікодовою, гібридною, контекстуально залежною [10]. З огляду на це, ми маємо справу не лише з технологічною революцією, а з глибокою трансформацією суспільного спілкування, що потребує переосмислення моральних стандартів у межах нової цифрової реальності.

Для глибшого розуміння масштабу трансформацій у сфері моралі під впливом цифрових середовищ доцільно проаналізувати динаміку еволюції етичних норм у часово-смысловому континуумі. Рис. 2 візуалізує поступовий перехід від традиційних етичних систем до нової парадигми метаетики та подальшої фази, яку можна окреслити як етику майбутнього.

Рис. 2. Еволюція етичних норм під впливом метавсесвіту

Джерело: власна розробка авторів

На рис. 2 продемонстровано поступове ускладнення етичної реальності: від стабільної, культурно закріпленої системи норм до гнучкої, адаптивної метаетики та нової моделі етичної взаємодії з цифровими суб'єктами. Це ускладнення відображає не лише технічний прогрес, а й фундаментальні зміни в моральних уявленнях, що формуються на межі між людиною й машинною автономією. Завершальний етап – етика майбутнього відображає необхідність осмислення нових форм моральної взаємодії, у якій беруть участь не лише люди, а й цифрові суб'єкти: штучний інтелект, алгоритми, аватари. Це етап глибокої трансформації, де традиційні категорії відповідальності, наміру та свідомості потребують переосмислення у зв'язку з динамікою технологічного автономного впливу. Отже, етика в умовах метавсесвіту не втрачає значущості, а навпаки – переживає фазу радикального оновлення, яка має стати об'єктом не лише наукового осмислення, а й міждисциплінарного регулювання й етичної освіти.

Висновки. Дослідження підтверджує, що етичні норми в умовах метавсесвіту зазнають суттєвих змін, зумовлених особливостями віртуального простору, багаторівневою імерсивністю та алгоритмізованими механізмами взаємодії. Цифрове середовище активно впливає на переосмислення основних моральних категорій, трансформує уявлення про відповідальність, приватність,

емпатію та межі етичної поведінки. Аналіз особливостей формування віртуальної ідентичності дає змогу стверджувати, що множинність ролей і анонімність ускладнюють процеси моральної самоідентифікації та прийняття відповідальних рішень. У процесі дослідження виявлено відмінності між традиційними уявленнями про етику та новими етичними викликами метавсесвіту, зокрема щодо розуміння згоди, меж емоційного впливу, принципів справедливості та моральної автономії.

На основі міждисциплінарного аналізу розроблено модель етичного співіснування в метавсесвіті, яка враховує індивідуальний, комунікативний та технологічний рівні взаємодії. Ця модель може слугувати теоретичною основою для створення практичних рекомендацій щодо етичного регулювання поведінки в цифрових середовищах. Здійснене дослідження підтверджує актуальність необхідності осмислення цифрової етики як самостійної галузі, що потребує системного міждисциплінарного підходу. Перспективними напрямками подальших досліджень є розробка правових засад цифрової моралі, інтеграція етики метавсесвіту в освітній простір, дослідження ролі штучного інтелекту у формуванні та моделюванні моральної поведінки користувачів.

Отже, результати дослідження створюють підґрунтя для поглибленого філософсько-етичного переосмислення соціального буття у віртуальному вимірі та відкривають перспективи для розробки стійкої цифрової етико-ціннісної парадигми.

Список використаних джерел

1. Орищук В., Ларіна Н. Прогрес метавсесвіту у сфері музейної справи як інструмент впровадження механізму державної політики цифрового розвитку. *Публічне управління та місцеве самоврядування*. 2023. № 2. С. 74–82. DOI: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-2-10>

2. Buhalis D., Leung D., Lin M. Metaverse as a disruptive technology revolutionising tourism management and marketing. *Tourism Management*. 2023. Vol. 97. P. 104724. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2023.104724>.
3. Zhang X., Chen Y., Hu L., Wang Y. The metaverse in education: Definition, framework, features, potential applications, challenges, and future research topics. *Frontiers in Psychology*. 2022. Vol. 13. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1016300>
4. Штепа О. О. Віртуальна реальність: соціально-філософський аналіз. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2022. С. 135–139. DOI: <https://doi.org/10.32782/apfs.v037.2022.22>.
5. Kostenko O., Zhuravlov D., Dniprov O., Korotiuk O. Metaverse: model criminal code. *Baltic Journal of economic studies*. 2023. Vol. 9. № 4. P. 134–147. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-4-134-147>
6. Піщанська В. М. Специфіка естетичного у формуванні сучасної української культури. *Культурологічний альманах*. 2024. № 2. С. 373–379. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.2.46>.
7. Веремейчик С. Віртуальна реальність у контексті постмодерністського філософування. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2021. № 31. С. 3–6. DOI: <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i31.991>
8. Огороднійчук Ю. Віртуальна реальність як феномен та її вплив на буття людини. *Humanities Studies*. 2024. № 20 (97). С. 83–92. DOI: <https://doi.org/10.32782/hst-2024-20-97-10>
9. Волинець В. Віртуальна, доповнена і змішана реальність: сутність понять та специфіка відповідних комп'ютерних систем. *Питання культурології*. 2021. № 37. С. 231–243. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.37.2021.237322>
10. Wang S., Wang W. A review of the application of digital identity in the Metaverse. *Security and Safety*. 2023. Vol. 2. P. 1–10. DOI: [10.1051/sands/2023009](https://doi.org/10.1051/sands/2023009)

11. Tariq S., Abuadbbba A., Moore K. Deepfake in the metaverse: security implications for virtual gaming, meetings, and offices. *Cryptography and Security*. 2023 Vol. 2. DOI: <https://doi.org/10.1145/3595353.3595880>
12. Duan H., Li J., Fan S., Lin Z., Wu X., Cai W. Metaverse for Social Good: A University Campus Prototype. *Proceedings of the 29th ACM International Conference on Multimedia* (China, October 20–24, 2021). Virtual Event, China, 2021. P. 153–161. DOI: <https://doi.org/10.1145/3474085.3479238>
13. Костенко О. В., Маньгора В. В. Метавсесвіт: правові перспективи регулювання застосування аватарів та штучного інтелекту. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 2. С. 102–105. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-2/23>
14. Бердо Р. С., Расюн В. Л., Величко В. А. Штучний інтелект та його вплив на етичні аспекти наукових досліджень в українських закладах освіти. *Академічні візії*. 2023. № 22. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8174388>
15. Кушнір Н. Можливості метавсесвіту для освіти: ретроспективний аналіз розвитку технологій. *Освітологічний дискурс*. 2023. № 4 (43). С. 110–129. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2023.47>